ГОДИНА XIII. На Цетињу, у Недјељу 12. Фебруара 1884. БРОЈ 7.

Излази Недјељом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остало земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом упућеном на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме казна.

ЦЕТИЊЕ, 11. Фебруара.

Особито је за младе и нове народе нужно, да добро очи отворе при сваком новом кораку и кад год прегну на какав нови посао, кад год на прилику себи предузму, да са стране што унесу и насаде или накаламе на коријен свога живота.

У младих и нових народа нит је мудрост зрела нит је искуство прибрано, па да умију одмах на први поглед одабрати оно што ће им ваљати, т. ј. оно што ће се слагати са коријеном њихова живота, што ће лијепо успјевати и напредовати на том коријену, што не ће, кад се пресади или наврне, ни само свепути за краће или дуже вријеме, ни коријена за навијек убити.

Историја нас учи, да су толики млади и нови народи, који су јуначким прегнућем својим и својих старих освојили себи мјесто у колу човјечанства, од онога часа почели опадати и пропадати, када су баш мислили да су се збринули за свој опстанак и да су себи осигурали будућност, а почели су пропадати због тога, што у младачком неразбору свом не знадијаху одабрати шта ће им ваљати и шта ће њиховом народном коријену, оној основи на којој сваки народ почива, годити, па у том неразбору одабраше баш оно што се не слаже с начелом њиховога народног живота.

Исто тако учи нас историја, а и сопствене очи увјеравају нас довољно, да има пуно младих и нових народа, који из истијех узрока, ако и нијесу баш са свијем пропали и изгубили се, а они се тешко поболијевају и љуто се муче кроз читаве вјекове, док зло и рђу, к ју лудо у себе унијеше, не избаце на поље и не истисну из својега тијела, те док им опет њихово првобитно начело живота не проструји кроз све жиле и не оживи обамрле удове народнога и државног тијела и живота.

Кад се узме у обзир наш историјски вијек, не би се могло рећи да смо ми млад и нов народ. На рабошу историје стоји одавна записано наше име. Крштено писмо наше казује, да смо већ неколико вијекова стари.

Али ми смо кроз толике вјекове и обамирали и у тешким мукама рађали се. Носили смо се у утроби човјечанства, притиснути, невиђени, непознати, непризнати. Толико је крви истекло од нас, док смо се из нова родили, док нас је свијет признао, да смо му достојан и у свему равноправан члан.

Тек смо се у најновије дане помолили у свијет, и то још не свјема дијеловима својијема. . .

Ми смо па сваки начин народ млад и зелен. Дошли смо, хвала Богу, па свијет с оружјем у руци, па ћемо умјети у невољи љутој бранити себе, своју слободу и независност. Крштени смо у крви и огњу, па смо тијем ваљда прекаљени и за све непогоде живота, нити ће нам блиједи страх уљести у срца, кад се нађемо на невољи јуначкој. Мајка природа није нас повијала у свилу и кадифу нити нас је залагала медом и шећером, него баш заиста скробом овсенијем, па нас у борби живота не ће баш много тиштати свакојаке оскудице и лишавања.

Али ми смо народ млад и зелен, а нов се живот отвара пред нама. Ми хоћемо да почнемо преображавати Црну Гору, да почнемо стварати из ње нову, модерну државу. Тога ради нужно нам је, да позајмимо, да прихватимо, да купимо и пренесемо доста којешта из туђега свијета и да то насадимо и наврнемо на наш народни коријен.

Казасмо већ, да ту треба велике опрезности, у толико више што смо народ млад и зелен, па нам је много лакше преварити се и обманути у избору.

Главно је при том имати на уму, да се у нашу земљу, у наш народни живот не унесе ништа, што би могло доћи у опреку с начелом његовим које му лежи у основи, што би могло оштетити коријен нашега народног живота, што би му могло болест и слабост донијети, што би га могло, не дај Боже! сатријети.

Тога ради, прије свега не треба преко мјере наглити, не треба скокове чинити, не треба експериментисати. Ми и ако смо млади и зелени нијесмо први који смо ногом ступи и на ову стазу, нијесмо први који крчимо шуму и утиремо пут. За нама је историја и богато искуство толикијех народа, па из те велике књиге учимо како ваља да поступамо.

А историја и туђе искуство уче нас, да при избору онога, што ће нам требати, ваља бити опрезан, па добро очи отворити и испитати предмет са свијех страна, а нарочито ставити му на вагу унутрашњу садржину. Нек нас при том не занесе спољашњи сјај, јер ћемо се љуто преварити и обманути, на своје велико зло и штету. Често се под сјајном љуском промеће шупљина и празнина кроз свијет! Нек се не ослонимо само на утиске који нам остану на чулним органима нашим. Често нам доста којешта очи засјени или ухо очара, а кад се дубље размислимо или боље очи и уши отворимо, познамо да смо имали пред собом сјајни мјехур сапуњави, који се пред нама преливао у свјема бојама дуге, али се на мах распливао у — ништа!

Пустимо ваљда мозгу да каже своју, али наравно мозгу хладном и трезвеном, просвијетљеном и напуњеном искуством и науком људи и времена.

Па онда имајмо на уму, да се ваљда одоздо зиђе и онда редом на више. Ниједна кућа није се сазидала с крова, али се многа разрушила с крова. У нашој народној кући пазимо добро, шта је прво на реду, шта нам је најпрече и најпотребније да подмиримо, па се постарајмо за то свјема силама. А што је немогуће постићи, око тога би било лудо успињавати се и трошити своју снагу, па што лудо, али и опасно и убитачно. Многи су се упропастили с тога, што су тежили за немогућим, а нијесу гледали оно што им је пред носом и без чега никако не могу бити. Il ne faut jamais vouloir l'impossible — каже мудро Француз.

Да се цијели наш државни и народни живот на тај колосјек изведе и упути, да се у тијема границама креће и у том темпу напредује — чија ће дужност бити да то учини, ако не владе Његовога Високанства нашега Књаза?

Ми ћемо се трудити, у даљим расматрањима овим, да кажемо своје скромно мишљење, како ми држимо, да би се то могло учинити најзгодније и најрационалније.

Велику пажњу политичкога свијета обратиле су на себе двије вијести, које су ове недјеље стигле из *Петрограда*: прво, с премјештају заступника руских на најважнијим мјестима европским, нарочито о наименовању кнеза Орлова за заступника руског у Берлину; за тијем вијест о потпуној предаји Мерва у Азији.

Што се тиче првога, опште се говори, да се намјештање кнеза Орлова у Берлину има тумачити као један доказ више о миротљубивости, којом је задахнута данашња политика Русије у Европи.

Има листова, који оба ова догађаја доводе у свезу, трудећи се доказати, како Русија у својој политици ваља игра су двије карте, од којих је једна азијатска, друга европска. Између Париза и Мерва лежи скоро читава Европа и један велики дио од Азије, па ипак хоће се некијема да докажу, да постоји нека више или мање тијесна веза, која спаја премјештање кнеза Орлова у Париз са предајом Мерва.

Ми наравно не можемо знати како стоји у самој ствари са том везом, али да се премјештање кнеза Орлова у Берлин, ако му се политички значај има приписати, мора тумачити у миротљубивом смислу, то није тешко погодити. Није тешко због тога, што је цијела данашња спољна политика Русије задахнута тим духом и креће се у свему у том правцу, па ако је дакле потреба мира више или мање захтијевала, да се и ова промјена у личностима рускијех заступника учини, она је тога ради доиста и учињена.

Има листова, који то наименовање сматрају као једну концесију, која се од стране Русије чини Њемачкој, или боље рећи Бисмарку. Из тога се изводи, да се овај корак може сматрати као дјелотворно приближење Русије к њемачко-аустријском савезу. Неки иду још и даље, па веле, да је то почетак тројчога савеза, који се није могао склопити за вријеме св. стефанског уговора, али ће се створити сада, по што Русија уђе унутра, а истисне се Италија. То је, веле, уговорено на састанку у Фридрихсрују између Бисмарка и Гирса, којом је приликом Бисмарко представио руском државнику, да му даде у Берлин човјека, који би му био милији, а то је кнез Орлов. Гирс је на то пристао, и отуд премјештај Орлова из Париза у Берлин.

Је ли, није ли тако, о томе наравно може се само нагађати, јер ником се није исповједио ни Бисмарко ни Гирс шта су међу собом уговарали на састанку у Фридрихсрују.

Међу тијем, нама се чини, да се спољашња политика једне државе не мијења премјештајем овога или онога, ма и највишег, чиновника њеног. Ово се само може тумачити као симптоматичан појав већ заузетог неког правца у политици, а не као зачетак нове неке мијене.

Тако ми мислимо и о премјештају кнеза Орлова у Париз. Њим се не ће мијењати дојакошња спољашња политика Русије, него ће се само обратити каквој ваљда практичној потреби већ постојеће политике. А та је политика — политика мира и добријех спошаја с Њемачком.

Кажу да кнез Бисмарко нема ништа против дојакошњег заступника руског у Берлину Сабурова, али да има много радије кнеза Орлова. Кад га много радије има, сто му га; али ни кнез Орлов не ће моћи водити другу политику него што ју је водио Сабуров, јер и један и други нијесу ништа друго него слуге свога Господара. То је врло добро казао Гирс и за себе самога једном новинару у Бечу.

Многи нагађе, да ће се овим премјештајем измијенити дојакошњи односаји између Русије и француске републике. Свијет се већ од 1877 навикао, да европску политику Русије доводи у савез с Француском. Што је руска дипломатија у прошље 1875 снажном и одважном руком спријечила нови напад Њемачке на Француску, то је кнез Бисмарко зарезао на рабош своме другу Горчакову као неопростиви гријех. Још у години 1878, за вријеме берлинскога конгреса, горко се тужио Бисмарко на то, што је онда кнез Горчаков ступио на сриједу као избавитељ Француске. Као други приjеступ против Њемачке урачунат је кнезу Горчакову онај разговор што га је имао у љето 1879 са орлеановачким журналистом Пејрамоном. Тада је букнуо жесток рат између њемачке и руске штампе, и већ су многи били у великом страху за мир, да не дође састанак царева у Александрову и постанак аустро-њемачког савеза, услед чега опет све „у свој ред“ дође.

У свјема тим мијенама, кад год је дошло до приjепора између Њемачке и Русије, ваља је истјецана Француска као — „трећи ликуjући“. С основом или без основа сматрао се руски посланик у Паризу, кнез Никола Алексијевић Орлов, као ватрени заступник пријатељских веза између Француске и Русије. Он је ту био веома на згодном мјесту, jер о њему се ни у самом Берлину није могло сумњати, да он тобоже ради на савезу између Русије и Француске. Кад је рат на перу између Русије и Њемачке у највишем јеку био, стријеле су летjеле из стучаца њемачкијех листова против Горчакова, Игњатијева, Скобељева и т. д., али у кнеза Орлова нико није ни дирнуо. Он и друг му Шувалов уживали су привилегију велике милости у њемачкијех листова.

При свем том стоји изван сваке сумње, да је кнез Орлов у Француској не само у великим аристократским круговима него и у опште међу најширијем симпатију уживао и у неку руку сматрао се као онај, који је тако рећи сам по себи позван, да би већ једном дошло до правога савеза између Француске и Русије, да тај савез подигне и својом га руком потврди. Има већ десет година, како се кнез Орлов, при свој наглој и честој мијени француских заступника на петроградском двору, држи чврсто на свом мјесту у Паризу. Према томе доиста је основан разлог, да се премјештај његов из Париза у Берлин тумачи као јаки знак миротљубиве политике руске, jер да Русија намјерава што предузимати против Њемачке, не би кретала из Париза човјека, који би јој тамо, у случају каквог сукоба с Њемачком, много вриjедио, премда се опет с друге стране и то може узети, да ће се за тај случај ваља наћи у Русији људи, који ће бити на свом мјесту у Паризу и знаће се тамо наћи како ваља.

Не знамо хоће ли се у Берлину толико радовати кнезу Орлову, колико ће за њим жалити у Паризу. Али извјесно је, да нит ће кнез Орлов што допринијети у Берлину, нити Мерењајм поправити у Паризу, просто

за то што нит има тамо што да се копрања нити овдје да се квари. Политика руска креће се у лавирања, које су јој с више поучене и коју не мијењају њени заступници у иностранству, него је само заступају и изводе, као што им дужност прописује. Исту услугу, коју је кнез Орлов чинио Русији у Паризу према Њемачкој, чиниће је у Берлину према Француској.

Што се тиче возлога приједјељења Мерка и Русији, ово се мора поздравити као један корак напријед на путу цивилизације, којој Русија с толиким жртвама, и тако одважно и мудро, служи у Азији. Сваки пријатељ свеопште људности рода људскога мора се обрадовати тој добити Русије.

Има их, који предсказују, да ће ово непрекидно продирање Русије у Азију довести је у жестоки сукоб с Инглеском. Доиста, то би се до сад већ и догодило било, да сједи на влади Инглеске егоистични политичар, који је држао, да једина Инглеска има право на закун цивилизаторске мисије у цијелом свијету. Али противник Биконсфилдов мисли друкчије. Док је њега и његове странке на влади, не вјерујемо да ће доћи до сукоба између Русије и Инглеске, па ако ће Русија у Азији допријети и до самијех индијскијех граница. Међу њима би вазда дошло до пријатељске погодбе, којом би се на обострано задовољство измирили интереси с једне и с друге стране, а могли би се измирити, јер ни Русија ни Гледстонова Инглеска не теже за искључивим господарством над цијелим свијетом.

„Будући аустро-руски рат."

Велику је пажњу обратила на себе брошура, која је под горњим насловом изашла. Листови се труде да јој докуче писца, и у томе свакојако нагађају. Француски лист „Тан" мисли да је написао писца тој брошури у особи једнога официра њемачкога генералнога штаба, који је придјелио био њемачком посланству у Петрограду, те је као војнички агенат пратио руски главни штаб у потњем руско-турском рату. Берлински „Нац. Цајтунг" држи, да француски лист није погодио писца, али признаје, да ову брошуру није могла написати каква обична особа, јер у њој има пуно података, за које се не може претпоставити, да би могли бити приступни ма коме; а осим тога види се на цијеле књиге, да ју је морало писати стручно перо.

Писац испитује са свијем хладно и без аштера војничке силе једне и друге стране. Доказује, да су жељезнички односаји у Галицији за Аустрију неповољни. „И ако би велик дио руске војне силе — тако наставља писац — постављен био против Њемачке, то може Русија ипак на својој граници против Аустрије располагати са 22 пјешачке и коњаничке дивизије, по рачунајући овамо посаде у тврђавама кијевскога и одескога војничког округа. Као стално и јако заплеће и наслон служе овој огромној војсци тврђаве Ивангород, Аненол, Хотин и Кијев. Руски инжинири раде сада великом енергијом око утврђења Луцка, Кожна и Дубна, који градови имаду покупити огромну образбену линију, те се протеже дуж галичке границе од Варшаве према Кијеву.

Како су руске војне силе расположене и мрежа жељезничка разапета, даје се према томе закључити с потпуном скоро вјероватношћу на стратегичке основе, које је Русија за случај рата са Аустријом замислила. Ово су те основе: 1.) Већ само размјештање руске коњице показује намјеру, да се мисли, чим рат буде оглашен, пријећи одмах к нападају те оборити се сном жестином на Галицију. 2.) Да се ова цијел постигне, намјерава Русија уништити сразмјерно малобројну аустријску војску у тој земљи, поспрекидати сва жељезничке путове, а нарочито оне пруге, на којима би појачања могла доћи тој војсци из унутрашњих покрајина, и затворити горске пролазе у Карпатима, кроз које мора пролазити војска из Угарске. Ако руска предња војска испуни на тај начин свој задатак, разоривши свукуд жељезнице те воде из Угарске у Галицију и спријечивши пролаз аустријској војсци у неточну Галицију, тада ће у четвртој недјељи близу Лавова (Лемберга) концентрисано друго аустријско одјељење с придруженом му коњицом залетити без сумње неизбјежна погибија, јер мјесне околности искључују скоро сваку могућност иколико успјешне трајне обране. Међу тијем имаће ове предње аустријске војске силе против себе двије коњаничке, четири пјешачке дивизије и једну стрељачку бригаду друге руске војске, за тијем три коњаничке и једну пјешачку дивизију треће војске, а сузише четврту војску, која ће у то вријеме заузети цијелу Буковину.

Руси су умјели помоћу бугарскијех уходa завести Турке и провалити на очиглед турске војске ужасно утврђену дунавску линију. Тако ће они помоћу уходa упознати у свако вријеме слабо чувана мјеста на Карло-Лудвиговој жељезничкој прузи и тако их оштетити, да ће се Аустријанци тешко моћи кроз неколико недјеља послужити овом жељезницом, можда и кроз неколико мјесеца.

Писац напомиње даље, како су руска утврђења на граници њемачкој много слабија од оних на аустријској; али, вели, мање се и радило на овијем утврђењима послије 1877. А то показује, по његовом мишљењу, како се у Русији држи, да ће скоро доћи до сукоба с Аустријом. Аустрија може руској војсци, која би провалила у Галицију, ставити на суврот само приближно равну убојну силу, јер ће бити принуђена, да остави много војске на балканском полуострву. Али да се узхоће поставити у Галицији десет аустријских одјељења (5 у западној, 4 у источној, а 1 међу објема код Тријова), треба толико времена, да аустријска војска не би могла пријећи к нападају на Волин и Подоље прије мјесец дана од објављеног рата. У право 10 до 12 дана биће аустријска војска принуђена, да се ограничи само на обрану; за тијем, до двадесетога од прилике дана, војене силе, постављене за обрану жељезнице од Премишља до Лавова и Јарослице биће тако растркане, да се с њима не ће моћи ни мислити да какову озбиљну операцију. Само на крају првога мјесеца могле би предње чете аустријских одјељења доћи у положај да предузму конце грично нападно наступање на Подоље. Међу тијем, врло је вјероватно, да ће прије тога времена аустријска војска бити принуђена, да, послије више оманих сукоба, прихвати недалеко од Лавова главну битку, те ће у тијех сва битка ријешити питање: хоће ли се аустријска војска морати повући преко Карпата и тим начином Аустрија изгубити сву Галицију и жељезничку мрежу тамошњу; или ће руска војска бити пресјечена до своје образбене позиције волињске и подољске. На тај начин, у рату између Аустрије и Русије Галиција ће бити прво и главно разбојиште. Ко њу освоји, тај ће и побједити.

То су главне мисли писца речене брошуре. Разуміје се, да он ту само своје мисли излаже, јер не вјерујемо да ова тајна се скује у тајним кабинетима аустријскога и руског генералног штаба. Али сновало се ту што му драго, ми видимо, да главни државници једнога и другог царства не мисле на рат, него да сњују и раде како ће да одрже мир у свијету и добро пријатељство међу собом, па то им баш и иде за руком. Да Бог да у томе вазда успијевали, те и уздржали трајни мир, који је толико потребан народима. А беспослени стратегичари, као и овај овдје, нека ратују — на карти.

Политички преглед.

Жицом нам је ове недјеље донијела вијест, да је Његово Величанство **Цар Руски** наименовао дојакошњег заступника руског у Берлину Сабурова за сенатора, кнеза Орлова, дојакошњег заступника руског у Паризу, за посланика у Берлину, Моренхајма, који је до сад заступао Русију у Лондону, за посланика у Паризу. О самом политичком значају и замашају тијех наименовања говоримо на другом мјесту данашњега листа. Овдје ћемо само додати нешто о личностима наименованијех. Кнез Никола Алексијевић Орлов једини је син умрлога у години 1861 некадашњег начелника трећег одјељења и посланика на париском конгресу од године 1856. Он је доживио већ доста знаменит вијек. Већ као млади официр изичао је на глас једним дјелом о пруско-француском рату. Године 1854 изгуби при јуришу на Силистрију једно око. Године 1856 учествовао је похвално при обрани Севастопоља. Наименован за генерал-лајтнанта и главнога ађутанта цара Александра II., пошао је године 1860 као посланик руски у Бриселу, гдје је десет година остао у тој служби. Много се тада о њему зборило као о противнику Муравјевско-Милутинове политике у години 1863 и 1864. Под њим је тада служио познати под именом Шедо-Фероти писац брошуре: „Etudes sur l'avenir de la Russie" (Студије о будућности Русије) и брошуре: „Que fera-t-on de la Pologne" (Шта ће се чинити с Пољском?). То је био Тодор барон Фирке, као заступник рускога министра финанције. Године 1870 остави кнез Орлов службу у Бриселу, а двије године за тијем постане царско-руски посланик у Паризу, на мјесто умрлога грофа Стакелберга. Своју супругу, рођену кнегињу Трубецку, изгубио је прије неколико година. Његови односаји к кнезу Бисмарку воде се још од онога доба, кад је Бисмарко био посланик пруски у Петрограду. Кнез Никола Алексијевић унук је најмлађега од три брата, три Орлова: Григора, Алексије и Федора, који су под царицом Катаринном заузимали висока мјеста и у година 1762 уведени у наслиједно грофовство римскога царства. У кнежевски ред узвишен је отац посланикова у години 1856, по што је много година живио особито повјерење цара Николе, који га је године 1825 уочио као заповједника коњичке гарде која је сломила децембарске завјереника.

Наслједник Орловљев у Паризу, барон Морекхајм, био је дојако у Лондону, гдје је пријед осамнајест мјесеца акредитован као посланик руски, по што је за читавих десет година заступао Русију у Копенхагу. Он је дипломата од каријере, учен човјек и сигуран у својим политичким погледима. Кажу да се нешто покојном Горчакову замјерао, па га овај није могао трпјети и за то га је поставио на једно мјесто, у Копенхагу, гдје се ће имати много посла. По баш ту га је познао данашњи цар руски, кад је као вјереник ћерке краља данскога, садашње супруге своје, ходио почешће у Копенхаг, па се ту састајао са Морекхајмом и позивао у њему зсома способка човјека. Нема сумње да ће нови посланик руски и на тако важном мјесту, као што је Париз, знати, одржати себе на гласу одличнога дипломата

* * *

Као што видимо из депеша лондонскијех у дадашњем листу, **влада инглеска** одлучила је, да предузме озбиљне мјере против лажнога пророка у Судану. Видећи да већ не помажу урођеничке чете мисирске, с којима је онако зло прошао Бакерпаша, влада је одлучила, да пошаље на инглеске војске појачања у Судан, а да се не би овакови догађаји понављали, закључено је да се Мисир за неко вријеме заузме. То не ће никога изненадити, јер тако нта могло се тамо већ одавна очекивати.

Већ је ужасни поход посаде у Синкату тргао инглески кабинет из дојакошње пасивности и побудио га да пошље нешто војске у источни Судан. Влада је прошле недјеље у сриједу дознала за ту нову несрећу. Чланови кабинета одмах су се на 11 ура састали и одлучили су да хитно пошљу у Суакин 4000 људи да заштите ову варош и да спасу посаду у Токару, ако је то још могуће. Има већ више од шест до седам недјеља, како јављају депеше из Суакина, да власти египирске не могу ништа да чине у помоћ посадама Синката и Токара, и да ће бити принуђене да их са свијем остане њиховој судбини.

Ушљед тога, познати генерал лорд Вузлеј добио је налог, да као главни вођа британске уборне силе предузме све нужне мјере, и он је телеграфа главном заповједнику војске инглеске у Мисиру да састави све трупе у Суакиму и да отоле пође у помоћ Токару, па ако је могуће да брани и пристане на црвеном мору. Генерал има да изабере три батаљона пјешадије, који му се најбоље свиде, и да их пошље у Суакин, гдје ће се спојити са другим батаљоном стрјелаца ирских и једним батаљоном поморске пјешадије; ови сема ће се придружити једна регимента коњице узета на окупационе војске, и једна регимента индијске војске, која долази са Бомбаја и сад се налази у црвеном мору. Овај војнички слог имао би још бити допуњен једном батеријом која је тамо пошла за Асуан.

Да су се те мјере предузеле прије

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА".

БРАК И ПОРОД.*)

„Не може бити човјек, докле га жена не закрета."

Народна пословица.

„Недај мене најкоји ја недрага!
Волим е драгим по гори одити,
Глог зобати, с листа воду пити,
Студен камен код главу метати,
Нег' е недрагим по двору шетати,
Шећер јести, у свилу спавати."

Народ. пјесма.

„И ви дјеце уздамнице."

Народна пјесма.

Кад свијес прозлеће живота, подкрада ти се у срце неки необичан, чудан осјећај. Не знаш шта те је, не знаш од куда те је, али те некако неодољивом силом вуче тамо, гдје је оно . . . С њом си дјетињство провео; њу си и до сада волио, ал се данас и то некако измијенило, па за њом баш жудиш и без ње не можеш. Њено оно сјекиве ти до на дно срца; њен глас ти је као изљешна пјесма, и ухватиш ли је за руку, обузме те као неки бољи живот, неко неказано блаженство. Све се некако измјењује, па и она као да је са свим друга. Прије ти је гледала слободно у очи; док дјеца бјеше, хтјела те је гдјекада и загрлити и пољубити, а данас обара очи испред твојих погледа, па прут стрјемиш и једва проговориш, кад са њом говориш. Бјежите и уклањате се једно испред другога, али сви и опет најнесретнији, кад сте надалеко, и најжељели би, да се већ никада не растајете. Сав свијет вам је пуст гдје се не гледате, и радо би то сваком признали, али вам се дуго не да. Све потискујете, а оно се отима и расте, све тајите, а оно се само издаје; . . . па кад најпослије пред олтаром — пред Богом и људима — признате, онда већ нема веће среће на свијету! Света, чиста љубав и тврда вјера везује вас најљепшом везом за цио вијек, и прати вас као старца и старицу до у гроб.

Милост и љубав су, дакле, природни појави. Љубав је лијепи цвијет наше душе и свједок оне истине, да је тек мушко и женско цјелина, и да једно без другога не може. Па не само то, него је та симпатија љубав и тумач, како је већ у природи утиснуто да се мито срце не да дијелити, и да је љубав само једна:

„О јунаци и господичићи,
Ако могу свима бити свиђа,
Ја не могу свима бити љубо;
Него једног, ког ми срце љуби"

одговара на несташне ашике чист, непокварен осјећај дјевојачки и показује нам, да је само једно бистро вело, једна света љубав. Само такви спој је поуздан и напредан; само двоје могу бити права цјелина; само муж и жена је природно мјерило за човјека, а све друго одступање и страст. —

Ту [illegible] је и закон људски, [illegible] свету [illegible] друга за [illegible]

[illegible]

*) Ово је једнаести и посљедњи чланак из [illegible] Д. Милоша Јовановића [illegible]: „Мајка и трговац робља".

стао би завјер. О друштву и неком реду у њему не би могло бити ни спомена: мирне заједнице и породице би нестало са и што би се рађало нити би имало оца ни мајке. . . . Брак је дакле и природна и друштвена потреба, а основ напретку и реду међу људима. Ко испред њега измиче, ко се о његову светињу огријешиш, тај гријеши к себи и цијелом друштву човјечанском.

Да је брак напредак човјека, свједоче више примјера. Не знам да ли си ти то увидао, али, искуство и наука потврђују, да је жењено мушкиње а удато женскиње и здравије и дуговјечније, него чељад, која нијако нијесу у брак ступила. Заједница и узајамна мужа и жене, кућа и породица, мирнија и правилнији живот, боља њега и више праве радости и уживања — све то крријепа снагу и чува здравље. Неженљен сиве витла по страстима без мјере и без ужинања; неудата прејада свој вијек и гризе се што је мимо својих друга, па у томе обоје изгубе и снагу и здравље, те увехну прије правога рока.

Још боље се то види по животу оних, који рађају небрачну дјецу. Небрачна дјеца су већ по рођењу слабија него брачна, па и ако коживе, ријетко им је кад живот онако пун, успјешан и срећан, као што је у брачне дјеце. А и како ће? Таква дјеца управо и немају родитеља, који ће их водити и упутити. Таквог оца и такву мајку није водила љубав томе своју — јер права, чиста љубав не зна страсних захтјева; — неће их сродно и приближно осјећати закон; — па кад мине страст, они се с кајањем сјећају својих грјешова и криве једно друго. Мјесто да им је дијете знак љубави и недљиви знак њихова заједница, оно им је сједок страсне заблуде и живи пријекор за тешке погрешке. Мјесто да им је дијете још јача и чвршћа веза која им се не да раздвојити, оно им је обично камен о који се најприје спотакне милост, па онда слога. Мјесто да плод своје крви назе и милују као лијепи цвијет своје љубави, они своје дијете гледе као неки камијонски створ, који им је страсти распиње и живот загорчао. Отац се одриче своје рођене крви и оставља мајку, а несретна жена крије срамоту и носи плод у бриги и кајању, да га послије као од невоље његује и гледа, колико баш мора. Јадно дијете рађа се са свим друкчије него брачно: слабо и крњаво; па и ако узакаси, чека га читава поворка мука и срамота. Обично умре, и често би човјек рекао да је то срећа и за њега и за друге, само да не рачуна са напретком човјечанства. —

Ових и оваких примјера има много, а сви показују, да је брак веома важан корак и по живот и по напредак једнога човјека па и цијелога човјечанства. Брак је услов уредном и мирном животу и послу, брак је први темељ сваној заједници и узајамној, данас и породици, племену, народу и држави. Гдје је брак срећан и благословен, гдје се поштено живи, рађа и одгаја, ту цвјета породица, а по њој и народ и држава. А гдје тога није, гдје брак стоја на слабој и трошној основи, гдје се не изнеда здрав и једар оброд, него се једно за другим натјерје и боје, ту не може бити напретка ни е које стране.

Кад је брак тако важна природна и друштвена потреба, кад је тако поуздан темељ породици, народу и држави, нијесмо би да се и ми занимамо како е те стране

мјесец дана, послије у Сиакату не би она ко грозно страдала нити би Бакер-паша претрпио пораза. Депеша генерала Вузлеја завршује овим значајним ријечима: «Разгласите на све стране, да смо одлучили притећи у помоћ Токару енглеском војском.»

Издате су наредбе и државним бродовима, који се налазе у околини канала суескога, да буду наредни, да прешао без склијевања војску у Суакин или у Тринкикат.

По најновијим вијестима, три регимента инфантерије, једна регимента коњице и једна регимента коњичке артиљерије добили су налог, да се крену пут Суакима, чим добију подвоз. Један батаљон војске морске, под заповједништвом маморскијех официра, пратиће ту експедицију.

Као што видимо из наших депеша, дошло је већ до сукоба код Токара, али се још не зна извјесно, је ли се посада предала или није.

* * *

У Бечу имају још једнако своју муку с анархистама. Одбор заступничке куће царевинскога вијећа, који је изаслан да проси о владином приједлогу односно извиредних мјера за Беч и околину, подвио је свој извјештај и тај је извјештај, како смо већ јавили, примљен, па је и владин приједлог већином гласова усвојен. У извјештају одбора има неких занимљивих мјеста, које је вриједно забиљежити због тога, што особиту свјетлост бацају на анархистичко кретање превратнијех елемената у Бечу. Ево тијех мјеста:

Већ одавно је социјално-превратна штампа настојала, да међу радницима аустријскима узбуди мржњу, огорченост и страст.

Кад је Мост у јесен 1873 у Лондону (сада у Њујорку) ето издавати новине «Фрајхајт», које се у Њемачкој и Аустро-Угарској шире свим средствима обмане, и кад је у њима бранио мисао, да радници свих земаља само насиљним разорењем постојећега државнога и друштвенога стања, само уништењем приватне својине и укинућем свих разлика редова и сталежа могу поправити свој положај, разлике се и међу аустријским радницима тежше, које знаменит дио истих постепено настоје потиснути на превратне стазе.

Превратним брошурама, које у много тисућа примјерака бијаху код најразличнијах згода раздијељене међу масе, бијаше постепено потканно тло, а под уливом изасланика подузимало се је тајно клуписко устројство међу радницима.

Године 1881 почеше «Фрајхајт» и други производи штампе ове странке радике жицо опожњати, да уче хемију, и представљати им, којим успјехом се може употребити динамит у борби против друштва, те нека се не лазире од умориства, палежа и пљачкања. Ово непрестано потицање на јавну силу донијело је плодове већ свршетком године 1881.

Четвртога децембра 1881 на име буде у гостионици „к зеленом довцу" у Бечу полицијски повјереник Кладлеј — кад бијаше распуштена скупштина, у којој бијаху држани превратни говори — дјелотворно нападнут и тешко рањен. Један дио радника, који је био довољно разборит, да упозна погубност превратне тактике, устроји се је као фракција с умјереним тежњама, али се је ради трајних страствених навала и употребљаваних средстава тероризма могао само слабо развијати, јербо се анархисте нарочито опиру свим покушајима, да се положај радника поправи законодавним одредбама. Говором и писмом бијаху распаљиване најгоре страсти међу радницима, те код великога дијела истих бјеше пробуђено неморално и неправно мишљење.

Већ године 1882 показао је разбојнички атентат, који бијаше почињен против столаря Мерсталингера, како је далеко отела мах ова погубна агитација. Поводом тога злочина, који бијаше почињен 4. Јуна 1882 необичном дрзовитошћу, и ради велеиздајничких селетаа бијаху стављени под казнену истрагу изјеродавнија и најопаснија говорници анархистичке странке. Откад се је свршила ова истрага, ширила су се превратна начела усхићено и с поуздањем међу масама, још интелигентније, те у низу бездјела дава анархистична странка с једне стране знакове живота, а с друге стране знакове, колико су већ практичне остварене анархистичке теорије. Чланови странке владају се све дрзовитије напрема органима власти, а изјаве странкине штампе бивају све разузданије; Мост радује се у бр. 16. листа „Фрајхајт" поступку „другова" у Бечу и илустрира коначне циљеве анархиста ријечима: „Па ако се данашњи свијет не може исправити раменом, онда ће се он распрснути динамитом."

Агитатори раде свим силама, да задрже у радника мржњу против друштва, те су устројили тајну штампу, чији производи су за то најуспјешније средство. Под натписом „Erste Freie Presse Cisleithanien" изашле су недавно револуционарне брошуре, које се у великом мноштву растурају у Бечу и покрајинама. Чешки радички вође, који су сједињени с њемачким друговима, проглашише такођер у једној чешкој брошури, да је она изашла у „Првој сводобној тискарни у Чеха."

Десетога Августа 1883 почињило је много приврженика анархистичке странке пред зградом полицајске управе иступ, који се је могао само тим складати, што су органи власти одмах најенергичније поступали. У једном пак раширеном памфлету „ободрана се на дјела", а закључује се ријечима: „Доље са свим тиранима и њиховим пандурима! Доље са свим варалицама народа"! Број 34. листа „Фрајхајт" од 25. Августа 1883 примјећује поводом ширења овога памфлета, да ће скорим „у Бечу бити изненађени са свим другим даром".

Другога Септембра 1882 бијаше сазвана народна скупштина. Премда ју је власт била забранила, ипак је много радника дошло на мјесто скупштине, који су само с напором били разагнати. Скоро за тим, 6. Септембра пр. год. бијаху поновљени иступ, кад се је једна радничка скупштина на ново морала забранити на обзира јавнога мира и реда. Код ових радничких скупштина подругивало се је полицајским органима, чиновници, који посредоваху, бијаху погрђени, а пјеваху се и пресратне пјесме.

Зловоља радн тога, што се овим уличним агитацијама није испјагла очекивано сврха, створила је код вођа — који се напрема иноземству зову «егзекутивни одбор» и који на свим странама тероризирају нарочито пријетећим листовима и смртним осудама — основу, да се према лозинки листа «Фрајхајт» појединце изводе терористичка дјела и производи или уносе динамит.

Ове злочинствене намјере и основе отворено су изражене у новој брошури, која је свршетком Августа 1883 изашла с њемачким и ческим текстом. У истој се управо поноша, да се убију полицајни органи, и разјашњује тактика, која је за то сходна. Одазивајући се овом потицању, здружило се је у истину више радника у сврху, да производе динамит, они настојаху за своје злочинствене основе предобити једнога мехкара, али их је инак власт за рана спријечила у извођењу основе. 26. и 27. Октобра 1883 претресала се је у једној тајној скупштини анархиста у Лаш-Елцередорфу, у политичком округу Корнајбурушком, нова основа акције, те је за то међу осталим било закључено, да се свим средствима устане против „злобитеља" и органа власти, да се таковим дјелима тероризма непрекидно подржава узрујаност народа и на сваки начин произведе преврат. Плодом овога отровнога усјева изиде се сматрати убиство пе-ровође Хлубека, што је слиједило 15. Децембра 1883 у Флориндедорфу и прије кијета је било издано пријетеће писмо. Из осуду, што ју је 23. Јануара т. г. изрекао овдашњи земаљски суд против вође странке, Јована Ружета, који је био сакрио тајну штампу за штампу, одговарало се је слиједећи дан убиством полицајног агента Блеха.»

* * *

Одавна је познато, да ниво више не напредује у **средњој Азији** него Русија. Својим човјечанским поступањем с народима тамошњим она умије да им смиси своју владу и да их без велике натеге опријатељи с господарством руским. О томе имамо доказа и из најновијета доба. Тако бечке новине доносе слиједећи телеграм из Петрограда: „Правительствени Вјесник" објелодањује телеграм из Аскабада, који је управитељ закаспијског подручја упутио на цара. Тим телеграмом јавља свом владару, да су главари четири Туркменских племена и 24 опуномоћника од 2000 кибитка довјерили се безограниченој подложности руског цара и да су то подвргнуће потврђенили свечаном присегом како у име своје тако у име читавога народа Мерва. По ријечима Кана и опуномоћника домела их је до те одлуке околност, што се сами собом владати не могу те да је једина влада царева кадра задржати ред и благостање у Мерву».

«Нова Сл. Преса» на ту вијест учинила је слиједећу примједбу: «док се сав свијет бави догађајима у Египту и док се у Енглеској са страхом погледује успјех мисије Гордон-паше, дотле је руска дипломација у централној Азији без велике буке силно корачнула на путу, који води до Индије.

Русија од неколико дана граничи с Афганистаном, тим једним а сада и задњим клином међу московским и англо-индијским царством. Руски ће козаци за који дан посјести Мерв, тај кључ Афганистана и Индије, те своје предстраже поставити на афганским границама одакле их треба превалити само 15 њем. миља за приспију у Херат. Руски дипломати под извјесно су боља од руских стратега. (Боље добри и једни и други. У.) Давно пуно године борили су се руски војници, док су тешком муком и уз много пораза напокон освојили туркменску тврђаву Геок-Тепе и допрли до Аскабада. Један Скобелев морао је доћи, да свлада тешкоће, на које је у пјесковитим степама трансканијског подручја руска офензива наилазила, па како незнатан је био напредак, који се је морао плаћати животом и здрављем тисућа војника? Ту руска дипломација ради другим успјехом. Она плете и снује посве тихо те изненађује свијет готовом чињеницом силне важности. Такав је задивљујући успјех руске дипломације обављена анексија мерског туркменског подручја, који 40.000 шатора и 280.000 становника броји. Русија може сада руку пружити владајућему у Афганистану кабуру Абдурахман-кану, свом негдашњем пенсионеру, те његовом помоћу бацити своје трупе сваки час на међе Индије, мах би се енглеској дипломацији пропало да се опре основама Русије на балканском полуострву или у малој Азији. Между вријеме тој свеиспуалности није далеко.

Док руска дипломација у Европи почиње, обичава увијек потегнути дипломатички пораз у Азији и обратно! Искључена дакле није могућност, да ће иза анексије Мерва доћи удар у европском истоку. У осталом огушнијом Мерва није само Авганистан и Херат у опасности већ и Персија, а особито Атрекпал. Које ће сада мјере предузети енглеска влада, да заштити свој индијски посјед од опасности, која му пријети? Док је лорд Биконсфилд упућивао судбоном велике Британије, подужо је рат против Авганистана, да Енглеској осигура велика врата Индије, како је сам то рекао у свом говору, што ка је 21. Февруара 1880 прозборио у горњој кући. Његов наслједник, господин Гледстон, пожурио се је брже боље, да брзоречне трупе из Кабула и Кандахара повуче, то да Русији пове одавнога Абдурахман-кана признати емиром. Лорд Биконсфилд одговорио би био без сумње на анексију Мерва војничком окупацијом Кабула, Кандахара и Херата. Господин Гледстон не ће палата ни протест уложити у Петрограду, већ ће изјавити, да окупација Авганистана није нужна за сигурност Индије.»

Наравно да не ће, јер Гледстон с основним разлогом излази, да је много боље водити енглеску политику у споразуму с намјерама које има Русија у Азији и које се нимало не сударају с интересима енглеским у Индији, него против тијех намјера, јер баш у овом би случају наступила за Енглеску сва опасност, које се сада боји за ну «Нова сл. Преса».

* * *

Јавили смо у прошлом броју овога листа како је **Бакер-паша у** боју против Махдије само због тога пострадао, што су га издаје урођенике чете мисирске. То се сада потврђује и опширним извјештајима, које доносе листови енглески о том сукобу. Бој се био овако. Битка је била на 10 миља даљине од Трикитата. Турски и европски војници одважно су се држали, и као што изгледају, једино се има благодарити њиховој издржљивости, што је спасен остатак војника у броју 1500 људи. Арављани су се борили и са необичном храброшћу, и ма да их је било у маломе броју, ипак су се натурили за мисирском војском и гонили је до Трикитата. Цијела жандармерија била је састављена из Европљана, а пјешадија из Турака; од послиједње нико није главе извио. Четири Крупова топа, муниција, цијела колора и остали артиљериј све је то пало у непријатељске руке.

Бекер-паша био је послан са цијелим својим штабом и једва се спасао, умакнувши на тоновским шајкама. Неких тринаест официра, махом из турске пјешадије, изгубили су главе.

Донета чудновато, Арављана не бјеше више од 1000 људи, и то оружани сиго са копљима, а међу тим Бекерова војска бројала је 3500 људи, навјежбаних и наоружаних најбољом системом европског оружја, а предвођени европским официрима, па ипак при надвладаше. Шта може да учини фанатизам.

Токар лежи на 75 километара југоисточно од Суакима; једино мјесто у околини гдје живе мисирци и европљани заједнички, занимајући се обдјелавањем памука, а Трикитат је је једно предграђе Токара. Бекер-паша искрцао се са својим

стојимо, и је ли у нас сре као што би ваљало, — може бити да ћемо наћи по гдје што, што нашем браку смета или што га квари. А ако нађемо, зар није разлога, да поправимо, кад је то јамачно корак на боље?

Наш брак не стоји на природном и чистом темељу, па с тога често и омекне. Наш брак ријетко кад потиче из љубави, него је некако као и свака друга домаћа потреба, па се према томе и цијени и склапа. Кад момак одрасте, ваља га женити, не ради њега него — да кућа добије нову радну снагу, старији дворбу и замјену, па најпослије и добро пријатељство. Мајка каже сина:

„Што се свико не иће ожанити
Да се стара намијени мајка?

а и не спомиње оно, што је у браку много важније. Тек што дјевојче сврше, сви се журе да је што прије „скину с врата," а ово опет и не мисли, него се удаје по ријечима: «удала се мома, да је наје дома.» Отац или мајка, стриц, или који му драго старији «жене» и «удају» како они хоће и како се њима свиди. Не пита се ту момак или дјевојка (— а гдјекада немаш кога ни питати) хоће ли или не ће, само кад се старији сложе. Погоде ли се они, углаве ли они све као при каквој трговини, онда је свршено и онда је добро. Момак и дјевојка се морају узети, па како им било.

Како им весома често бива, и како такви бракови обично пролазе, показаћу ти на неколико примјера. Ти их и сам сваки дан видиш, али не мислиш на њих, па ти и не упадају у очи.

У нас се гдјегдје **прерано жени**, а прерано и удаје. Отац једна дочека да му син прирасте, па га одмах онако мла да и зелена жени. Бира му дјевојку, па и за њу не пита, је ли већ за удају. Нека је само толико дорасла, да може ведо домијети, старије подворити и на њини што урадити па је већ зрела! То двоје неразвијене, недозреле и лаке дјеце изроди одмах прве године пород, али какав? Јесте ли видјо проносак у младице, па је ли, колико је разлика од зрела јајета? Исто је тако и с породом од преселених и још неразвијених родитеља. Такви пород или се не држи, или тешком муком многе јаде прегури, па у томе закржља и злостане. Мати није још ни толико дорасла, да га довољно подоји, а све да није тога, тако је неумјешна и неука да не зна ни себи помоћи, а камо ли дијете одњеговати. Гдје када баш и не може: прерани пород претргао јој је још недозрелу снагу. Мјесто да се у то доба најбоље развија и спажнда, она је под прераним бременом, или с самом порођају своје здравље изгубила. Послије тога обољела и ослабила на сваку руку, па тамо кад је домаћин стао на снагу, она већ увехла и пропала, те није њему прилика. Од ње дакле ни мајка, ни жена, ни домаћица: од ње сва дјеца мрљотине, па шта онда вриједи такви брак?

Исто је тако и кад је једно другом **неприлика по** годинама. У гдјекојим крајевима је обичај, да још зелен и недорастао момак узме временску дјевојку. Њега заравно и не питају, а требају кога, који ће надирати, па онда је боље, да је млада темељнија и временчија. Он малешан, голобрад, дјетињаст и стидан, а она већ дјевојка у јек, да би га у зубима понијела. Кад се узму ријетко је пород, па и ако гдјекада буде, не вриједи много. Отац још сувише млад и зелен, па гдје ће родити снажно и развијено, — а још са својом неприликом. Слаба, кржљава дјеца помру, — јер «на зло просо мало се сјане хоће», — а кад он дође до свиге (ако икад дође), она већ превалила и побабала. Најљепше његово доба пропане и за породицу и за народ; цио живот остане му пуст и јалов, а и она га није уживала. Све да се и држи које дајете из тога брака, шта то вриједи? Међу младим оцем а старом мајком ријетко је кад праве љубави и узајамне, а гдје тога нема, лоша се дјеца дежу. Тако се затире огњиште; тако се затире снага, здравље и свака напредак.

Није боље ни сада кад је муж стар, а жена премлада:

„Млад ме проси, па стара ме дају,
Стар је живо трула јаворика»

јада се несретна дјевојка с пуним правом. Млада жена уз стара мужа то ти је немилостиво узабран живот, који свакако мора увехнути. Живот такве жене је вјечита борба са својом дужности, и тијем вјенци су вјенци мученички, вјенци трнова и за жену претешки. Жена је од природе слаба и невична борби и мукама, па ће лагано поклонути те затрти и пород и огњиште, тражећи љубка и намире у другим приликама живота . . . Али и ако јунаци одржи то страшно вријеме искушења; ако и сузбије најприроднији осјећај, и опет не ће проћи без неке штете. Док се борила, док се мучила да савлада природу, док се гризла у тајном јаду, саломила је све своје снаге, па пород и кућа остали без мајке. А да и то не буде, ваља помишљати на оно што је изнарадније. Па стара мужа остане млада удовица са читавом сирочадом. Ако се преуда, куда ће са туђом дјецом, а ако се не преуда, и за ну и за дједу још грђе. Свакако дакле и жена и дјеца из таквога брака немају напретка.

Ето видиш, шта можеш учинити, кад самовласно «ожениш» или удаш, и кад ви помишљаш, да је брак светиња, а не домаћа потреба и трговина. Оно можеш ти као родитељ или старији посавјетовати и поучити своје дјете; оно можеш од њега искати да те у томе до неке послуша, али то своје право не смијеш никада прегнати, те силом скна или кћер за неправдану оковати. Тако се убија срећа, свага и напредак; тако се не користи него растурује породица и огњиште:

Лоше ти ти синоћ оженила,
Каке ти ти сјутре оженила.

вели пјесма, а таквих је пролика и у животу.

Да не буде тога, не гледај на благо, господство и пријатељство; не гледај на свој интерес, него се чувај, да не прераниш са женидбом или удадбом, да не окујеш прилику за исправку, и да у оноте силом не учиниш шта сама природа не би. Сагјетом твојим можеш гдјекада окуражити слабу и плаху страст младости те јој недати, да учиниш оно што би послије показала и отпаштала; — али силом затрти и најљепше осјећаје; силом газити најдивнији живот душе наше — љубав и милост — то нису! Поштуј тај осјећај као неку светиню, докле је чист. Није младо срце баш увијек пакао страсти, него је гдјекада и остећено врло најљепших, божанских осјећаја . . .

(Настављиће се.)

четама у Трникитат, па је заузео утврђен положај нешто мало јужно.

Зором 23. Јануара дигне се он са својом војском да ослободи Токар од побуњеника. Одмах за тим почели су се непријатељи појављивати, али су се у неколико повлачили испред мисирске коњице. Тога јутра било је мутно вријеме; с почетка стаде киша само да ромиња; но по што се мало ниш јутрило, на један пут се спусти страшан облак и цио предјел покрије помрчина. Тај природни појав Арављани сматраху као неки бољи знак, па се одмах искупе на једном шанцу, недалеко од Трникитата. На десној страни могло се видјети како протичу коњи између жбунова, а у тај час мисирска војска стане пуцати на њих из топова, а коњица опет полети у масу, те се тако отпочне прави бој. Међу тим на десној страни издвојило се било неколико арављанских коњаника, да рассмотре стање мисирске војске.

Бекер-паша пошље турску коњицу да им препријечи пут. Арављани се измакну, но чим се турска коњица вратила, они се одмах појаве, и то баш према самоме фронту мисирске војске. Сад се заметну бој на лијевомо крају између арављанских коњаника и турске коњице. Коњица је пуцала на све стране, али се није могла дуго одржати, но је морала одступити. Арављани се нијесу ни упуштали у бој док се нијесу са свим приближили коњици, они се нијесу умјели постројити у каре, те су Мисирци могли лако продирати кроз њихове редове; али им доцније ни то не поможе, јер се створи измјешане и они пуцаху у вјетар. Наста жалостан моменат: мисирска војска бацила је своје оружје и молила за милост, ражљућени Арављани подаргоше све мачу.

Ђенерал Серторије једва је унакао из тога метежа. Бекер-паша са својим штабом и нешто коњице заостао је мало, но кад се обрнуо, видио је да су му Арављани коњаници у великом окршају раставили каре тако, да се једва спасао и умакао. Тако разбијена војска побјегне Трникитату, и тек кад је видјела да је не гони непријатељ, мало се умирила, и по ноћи почела кретати за Суакин.

Судба битке била је рјешена чим се дознало да отпадају околна племена од војске Бекера-паше. Он их је придобио новцем; али Осман Дигма, кроз-ли трговац робова, придруживши се устанбуњенике, умједе да отрбати сва средства да одвоји та племена од мисирске војске. Релиђиозни фанатизам и мржња арављанска на мисирску културу главно је било што су се цијенила нека племена од мисирске војске и што је мисирска војска потучена арављанским коњаницима.

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 11. Фебруара.

— Његово Высочанство Књаз са свијетлим Књазом Наслиједником и осталом пратњом вратио се јуче по подне с Ријеке на Цетиње.

— Као што чујемо, добровољно позоришно друштво наше читаонице већ је научило и спремило се за представу „Максима Црнојевића“, па ће га по свој прилици представљати првијех дана идуће недјеље.

— Иза потњега снијега, који је падао на ноћ између суботе и недјеље, опет се са свијем изведрило, али вријеме је тако јако стегло као никад још ове зиме. Хладноћа је достигла највиши степен, па и само фебруарско сунце на највишем врхунцу свом тек ако је у стању, да око подне мало раскрави кору од снијега и смрзнуту земљу. Ноћи пак напредно су студене. Сјевер већ предуго траје. Добро би било, да уступи мало мјеста своме противнику.

Телеграми „Гласа Црногорца.“

РИМ, 6. Фебруара. — Ноћу између 4. и 5. ов. м. на граници од Корнета неколико луди хтједе да учини атентат на краљевски жељезнички влак, кад је опуђијен пролазио. Карабинијер Варкљо избаци шест метака и тијем спријечи да се учини атентат, дохвати и баци бочицу напуњену пуњчалим прахом, на којој је већ био ужданен стијен. З иковци побјегоше.

РИМ, 7. Фебруара. — Влада саопштавајући комори подробности о догађају близу Корнета рече да ваља причекати док се истрагом види против кога је управљен атентат, да ли против краља или против ђендарма.

ЛОНДОН, 8. Фебруара. — Влада је одлучила да изашље војна појачања у Судан и да заузме Миср.

ПЕТРОГРАД, 9. Фебруара. — Цар је наименовао Сабурова за сенатора, Орлоза за посланика у Берлину, Моренхајма за посланика у Паризу.

ЛОНДОН, 11. Фебруара. — „Дели Телеграф“ и „Тајмс“ јављају да се предао Токар иза жестокога отпора од стране устаника. Гранвиљ је потврдио у комори вијест о томе да се воде преговори са посадом у Токару због предаје, али да се је Токар већ предао, о тиме он нема још никакве вијести. „Тајмс“ увјерава да је већи дио посаде погинуо прије предаје.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Стање фондова српске патријаршије у Карловцима за 1883 год.)

1 Фонд неприкосновени:	
а. у обвезницама	1,306114·80
б. у готову	209.129·48
2 Фонд клиракални:	
а. у обвезницама	1,537.648·80
б. у готову	247.435·13
3 Фонд алумнеума:	
а. у обвезницама	63.536·83
б. у готову	7.536·—
4 Фонд за зидање архиеп. резиденције:	
а. у обвезницама	150.465·—
б. у готову	17.790·73
5 Фонд Саве Текелије:	
а. у обвезницама	427.742·26
б. у готову	25.192·37
6 Фонд архиеп. Путника:	
а. у обвезницама	14,825·—
б. у готову	3.511·98
7 Фонд архим. Зелића:	
а. у обвезницама	20.576·—
б. у готову	359·06
8 Фонд Петра Божића:	
а. у обвезницама	16.600·—
б. у готову	2.967·71
9 Фонд Нестора Димитријевића:	
а. у обвезницама	48.303·75
б. у готову	2.862·29
10 Фонд Михаила Најића:	
а. у обвезницама	21.217·50
б. у готову	1.580·02
11 Фонд Гавра Адамовића:	
а. у обвезницама	39.600·—
б. у готову	3.410·77
12 Фонд за споменик Ј. Рајићу:	
а. у обвезницама	3.412·—
б. у готову	194·70
13 Фонд манастирски:	
а. у обвезницама	45.832·4
б. у готову	6.779·96
14 Фонд јерархијски:	
а. у обвезницама	71.100·—
б. у готову	22.001·20
15 Фонд архиепископа Рајачића:	
а. у обвезницама	1.050·—
16 Фонд манастира Гомарја:	
а. у обвезницама	18.100·—
17 Фонд Ђорђа Сервицког:	
а. у обвезницама	24.500·—
б. у готову	2.388·13
18 Фонд Тодора Бајића:	
а. у обвезницама	2.800·—
б. у готову	142·53
19 Фонд школски:	
а. у обвезницама	33.688·77
б. у готову	10.728·87
20 Фонд Атанасије Бале:	
а. у обвезницама	15739·90
б. у готову	2.127·08
21 Фонд пензијони:	
а. у обвезницама	16.803·79
б. у готову	3.218·99
Свега у обвезницама	3,880.656·44
Свега у готову	569.357·06
Укупно	4,450.013·50

(„Наше Горе Лист“.)

ОДГОВОРИ УПРАВЕ.

Славном ц. кр. поштарском уреду у Котору. — Примили смо 3 фор. а. вр. у име претплате на „Глас Црногорца“ за Српску Читаоницу у Вел. Бечкереку, и шаљемо данас истој Читаоници све бројеве од почетка ов. г.

Госп. М. М. Лукићу у књижару у Крагујевцу. — Примили смо од Вас полугодишњу претплату на „Глас Црногорца“ за г. Крета Т. Шешовића мајора коњичког и команданта крагујевачке окружне војске. Све бројеве од ове године послаћемо закваћно. Радо примамо понуду Вашу и уступамо Вам уобичајне добити. Читаоници тамошњој шаљемо лист.

Г. Симу М. Куртовићу у Прњедор (Босна). — Вашу претплату примили смо, премда доста касно, па то се немојте чудити, ако нијесте на вријеме лист примили. Ми смо Вам послали све бројеве од почетка ове године. Ако Вам који број не стигне и не дошије до руку, биће ваљда кривица до овијех, за које нам пишете, да нијесу очевидјели своји да виде, да који српски лист долази у Босну и Херцеговину. Но почем тамошње врховне власти, као што смо пуно испријечена, не мисле тако, то смо увјерени, да се ни подчашћеним органима, ако би они хтјели да воде политику на своју руку, не би дозволило тако нешто. Изволите ви Ви само потужити надлежнијема Вашима на злоупотребе, а злоупотреба је, ако се у Босну и Херцеговину не пропушта „Глас Црногорца“ који тамо иде забрањен.

Књижевни огласи.

Изишао је 5.ти број

„ЦРНОГОРКЕ“,

у којем се налази ово:

1) Мозаик и срце у књижевности. (Наставак). Пише Јован Павловић.

2) Три брата. (Посвећено Новаку Рамову). Од Марка Врбице.

3) Милош од Поцерја. Приповијетка из народног живота. (Наставак). Пише Симо Матавуљ.

4) Митрополит црногорски Василије Петровић. (Наставак). Пише Марко Драговић.

5) „Горски Вијанац“ приказан њемачкој публици.

„Црногорка“, лист за књижевност и забаву, излази под мојим уредништвом на Цетињу сваког четвртка на цијелом табаку.

Стаје за Црну Гору, Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину: на годину 6 фор., на по год. 3 фор., на три мјесеца 1 ф. 50 н. За све остале земље: на годину 20 франака, на по год. 10 франака, на три мјесеца 5 франака.

Претплата из Црне Горе шаље се управо „уредништву „Црногорке“ на Цетиње“.

Претплата из Аустро-Угарске, Босне и Херцеговине нека се шаље поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор.

Претплата из Србије нек се шаље књижари Валожића у Биоград.

Из свијех тих крајева ко хоће може слати претплату и управо на уредништво „Црногорке“, али увијек само у плаћеном до Цетиња писму.

Нови претплатници могу још добити све бројеве „Црногорке“ од почетка нове године.

Цетиње, 1. Фебруара 1884.

Јован Павловић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

О Ђурђеву-дне изаће из штампе моја књига **„Митрополит црногорски Василије Петровић, или историја Црне Горе од 1750 до 1766 године“.**

Књига је ова написана по документима скупљеним у архивима у Москви и Петрограду а такође и на Цетиње, који већијем дијелом никада пријед нијесу били штампани.

Надам се да ће се заузети г. г. учитељи и свештеници црногорски да ову књигу набаве не само за себе, но да је што више распростране г. г. учитељи међу својијем ђацима, а г. г. свештеници у својим парохијама.

Овога пута штампаћу само 200 комада. Ове ћу послати онијема који се први јаве за књигу и погњу новце. Ако се јави већи број претплатника наштампаћу друго издање.

У корист књиге ја нећу више ништа рећи осим то да ће сва књига упознати читаоце са историјом Црне Горе, временом којим се бави, боље него ма која књига која је до данас изашла по историји црногорској.

Надам се да ће се наћи доста претплатника из Боке Которске, једно због тога што се у књизи на више мјеста говори о Боки Которској, а друго због тога што је историја Црне Горе готове толико важна за Боку Которску колико и за саму Црну Гору, јербо је историја Црне Горе неразривно свезана са историјом Боке Которске.

Такође надам се да ће и из другијех крајева нашега народа бити обраћена пажња на ову књигу и да ће је многи за себе добавити.

Књига се већ штампа у овдашњој државној штампарији.

Књига ће изнијети 7 до 8 штампаних табака (ако не и више). Цијена је 1 фор. а. в. или 2 динара.

За сад претплата нека се шаље јединствено на потписанога.

Скупљачима једна књига на десет.

Цетиње, 3. Фебруара 1884.

(2—3) МАРКО ДРАГОВИЋ
секретар мин. проев. и црк. дјела.

Молим уредништва српско хрватских листова да овај оглас прештампају. —

ПОШТАРСКИ
ЗИМЊИ РАСПОРЕД
поласка и доласка пошта.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Котор у недјељу: предавање до 10 и по ура у јутро; у уторник: предавање до 10 и по ура у јутро; у четвртак: предавање до до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора, у уторник: раздавање у 1 уру по по дне; у сриједу: раздавање у 12 ура по дне: у четвртак: раздавање у 7 ура по по дне; у петак: раздавање у 6 ура по по дне, ако пароброд стигне на вријеме у Котор.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња за Котор у четвртак, у 5 ура у јутро, предавање у сриједу до 6 ура по по дне.

Долази из Котора у четвртак у 8 ура подне, раздавање у петак у 8 ура предподне.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња за Ријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улцињ у понедјељник, сриједу и суботу, предавање до 11 и по ура у утро.

Долази с Ријеке, из Бара, с Даниловграда, из Никшића, из Подгорице и из Улциња у уторник, четвртак и недјељу, раздавање у 10 ура у јутро, ако пошта стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази за Ријеку, Бар, Даниловград, Никшић, Подгорицу и Улцињ у суботу, предавање у петак до 4 уре по по дне.

Долази у уторник, раздавање у 10 ура пред по дне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 8 ура до 12 у јутро и од 4 до 6 по по дне.

Цетиње 1. Јуна 1883.

Управитељство
Кн. црногорске поште.

ТЕЧАЈ БЕЧКЕ БОРЗЕ.

Од 11. Фебруара 1883.

Државни дуг у сребру	7980.
„ „ „ банкама	8040.
Златна рента	10170.
Лозови од 1860	95.
Банчине акције	844.
Кредит	30730.
Лондон	12145.
Ц. кр. цекин	570.
Наполеон	961.
Државна марка	5925.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЋЕ, 5. Фебруара — Разно роба на нашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

	од ф.	од н.	до ф.	до н.
Восак примерски и угар. за 100 кил.	—	—	—	—
Кафа торторико	90	—	115	—
С. Доминго	66	—	77	—
Рио према врсти	40	—	72	—
Шукар аустријски	32	—	35	—
тучени	28	30	50	—
Цвијеће траве бузаче	36	—	—	—
Тамјан	24	—	—	—
Наранче скрињица	3	—	7	—
Карубе пуљешке за 100 кил.	6	—	6	—
левантинске	4	—	—	—
далматинске	—	—	—	—
Смокве Калимата	14	—	16	—
пуљешке	16	50	—	—
Лимуна скрињица	4	—	7	—
Бадеми или мандуле пуљ.	100	—	112	—
далматинске	—	—	96	—
Лешници	38	—	57	—
Шљиве	26	50	30	55
пшеница руска	11	—	12	—
угарска	10	50	—	—
гајачка	—	—	—	50
Кукуруз (рушевини) руски	—	—	9	—
угарски	7	50	8	—
Раж	7	50	—	—
Јечам	—	—	8	—
Зоб угарска	7	—	—	—
арбанска	—	—	14	—
Пасуљ (фажол) према врсти роје	8	—	13	—
Боб	—	—	—	—
Леће	13	—	28	—
Ориж талијански	17	75	22	25
инглешки (китајски)	12	—	13	—
Вуна босанска	120	—	125	—
морејска	116	—	120	—
арбанска	112	—	124	—
истарска	—	—	90	—
Штице корушке јеловиде	66	—	70	—
штајерске	44	—	48	—
Греде	10	30	11	—
буквице	16	—	18	—
Уље итал. ниже врсте	40	—	72	—
„ најбоље	80	—	90	70
„ средње врсте	—	—	—	—
далматинско	43	—	44	40
истарско	39	—	43	—
Камено уље у барилу	12	50	—	55
у кашетама	13	—	13	—
Коже стројене	150	—	175	—
сухе воловије	47	—	55	—
далм. ист. и бос.	80	—	100	—
јагњеће за 100 ком.	80	—	1[illegible]	—
далматинске	70	—	100	—
козје за 1 кил.	—	56	—	55
вунене слане	—	50	—	—
сухе	—	60	—	—
зечје за 100 комата, у сребру	34	—	42	—
Бакалар за 100 кил.	24	—	32	—
Сарделе 1 барио	13	—	25	—
Витриол модри за 100 кил.	26	—	[illegible]	—
зелени	—	—	—	—
Масло	80	—	100	75
Лој далматински	47	—	48	—
Сало	77	50	—	—
Маст (сало растопљено)	—	—	—	—
Сланина	72	—	—	—
Ракија етолитар (100 литара)	—	—	—	—
Галвањи истарски за 100 кил.	22	—	24	70
Руј истарски	—	—	—	60
„ далматински	8	50	—	—
„ црногорски	11	25	11	60
Лишће од ловорике	12	—	13	50
Винске строгоине (Gripula) силох	40	—	80	75
Мед	28	—	32	—
Лумбеј (јабучице од ловорике)	11	—	11	50
Пакал барио од 100 килогр.	—	—	—	—
Цуље (штраце) за 100 кил.	2	—	18	—
Катрам далматински	14	—	16	—
Сумпор у праху	7	50	8	50

Уредник и издавалац Божо Поповић

Државна штампарија.